

بعد فبقول ... محمد بن محمود بن محمد الشریف السمرقندی
المجتهد الهمدانی المولد ... ان الواجب علی العبد المكلف اولاً
ان يعرف عبده. آغاز: نظم: اسبغ الکريم مبسلاً xx و اهدى
تحتياتى الى اشرف الملا ...
[نسخه‌های منزوی ۱۴۸/۱؛ کشف الفهارس ۳۲۲/۱؛ کشف الظنون ۹۱۵/۱؛
هدیه العارفين ۱۰۶/۲]

۱. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۹۱۶/۲

آغاز: برابر؛ انجام: محمد الهادی علیه الصلاة والسلام و کل الآل
و الصحب کمالاً - تم العقد بمن الله ... بیلده جزین حماها الله من
الحدثان و نکبات الدهر الحوان علقها مشقاً العبد ... محمد بن علی
بن محمد بن الموحر الکوبی العالی (۱۴) عفا الله و عن المؤمنین
آمین.

خط: نسخ، کا: محمد بن علی بن محمد عاملی، تا: قرن ۸، جا:
جزین؛ مصحح، مقابله شده با نسخه اصل در ۸۶۶؛ کاغذ:
سمرقندی، جلد: تیماج مشکى، ۱۶ گ (۱۳ پ-۲۸ پ)، ۲۳ سطر
(۱۱×۱۶)، اندازه: ۱۸/۵×۱۴/۵ اسم [ف: ۸-۵۳۰]

۲. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۰۵۴

آغاز: برابر؛ انجام: هذه مدات فی اصول افعال احدث لمعان و الله
اعلم بالصواب

خط: نسخ معرب، کا: صالح بن فالح حمدانی، تا: چهارشنبه ۱۳
ربیع الاول ۹۱۴ق؛ ضمیمه: آخر کتاب ضمن ۲ برگ قصیده‌ای
لامیه حاوی ۲۵ بیت در تجوید سوره مبارکه فاتحه الکتاب اثر طبع
شارح مذکور، آغاز: «بحمد الاله المستعان توسلاً xx و بالصلوات
الزکیات توصلاً»، انجام: «قصامد عدل مدلین لعارض xx فهذا هو
التجوید فاعلم لتعملاً»؛ واقف: ابن خاتون عاملی، ۱۰۶۷ق؛ کاغذ:
نخودی سمرقندی، جلد: مقوا با روکش پارچه، ۳۳ گ، ۱۵ سطر،
اندازه: ۲۰×۱۶ اسم [ف: ۲۳-۱۰۴]

۳. یزد؛ وزیری؛ شماره نسخه: ۱۹۲۲/۹

آغاز: برابر

در فهرست بدون نام مؤلف آمده است؛ بی‌کا، تا: با تاریخ ۹۱۸ق؛
مصحح، محشی؛ کاغذ: سمرقندی، جلد: مقوایی، ۳۵ گ (۱۴۰-
۱۷۴)، اندازه: ۱۷×۱۲ اسم [ف: ۳-۱۱۱۲] و [نشریه: ۴-۴۰۹]

تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۲۴۲۰/۱۰-ف

نسخه اصل: همان نسخه بالا [فیلماف: ۱-۶۸۱]

قیم؛ مرکز احیاء؛ شماره نسخه: ۲۲۹۰/۷

نسخه اصل: همان نسخه بالا [عکسی ف: ۶-۳۳۳]

۴. تهران؛ شورا؛ شماره نسخه: ۵۶۴۴

آغاز: برابر

خط: نسخ، کا: جعفر بن محمد عاملی، تا: ۹۵۷ق؛ کاغذ: اصفهانی،
جلد: تیماج مشکى، ۶۰ ص، ۲۰ سطر، اندازه: ۱۹×۱۲/۵ اسم [ف: ۱۷-۹۸]

۵. مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۱۹۵۵۱

آغاز: برابر؛ انجام: و بین الاسماء المقصورة و هذه مرآة فی اصول

افعال احدثت لمعان و الله اعلم بحقایق الامر.

خط: نسخ، بی‌کا، تا: قرن ۱۰؛ افتادگی: انجام؛ مصحح؛ تملک:
محمود بن اسمعیل بن سلطانعلی در ۹۴۹ق، مصطفی حسینی
خوانساری در شعبان ۱۴۰۱؛ واقف: رهبری، خرداد ۱۳۷۳؛ کاغذ:
نخودی، جلد: تیماج عنابی، ۳۳ گ، ۱۵ سطر، اندازه: ۱۷×۸/۵ اسم
[اهدائی رهبر: علوم قرآن - ۳۲۸] و [ف: ۲۳-۱۰۵]

۶. تهران؛ دانشگاه؛ شماره نسخه: ۴۴۳۸/۲

آغاز: برابر

خط: نسخ، بی‌کا، بی‌تا؛ کاغذ: سپاهانی، جلد: تیماج مشکى، ۲۶ گ
(۳۷-۶۲)، ۲۲ سطر (۱۴×۱۹)، اندازه: ۱۸×۱۲ اسم [ف: ۱۳-۳۹۸]

روح نامه < روح و بدن

● روح النسیم فی أحكام التسليم / فقه / عربی

rawḥ-un nasīm fi 'aḥkām-it taslīm

بحرانی، احمد بن صالح، ق ۱۳ قمری

bahrānī, ahmad ebn-e sāleh (- 19c)

تاریخ تألیف: ۲۹ محرم ۱۲۴۴ق

رساله‌ای درباره سلام نماز و اینکه آیا گفتن آن واجب است یا نه
و بعضی از احکام متعلق به آن با استدلال و نقل اقوال، در سه
«موطن»: ۱. وجوبه و ندیته؛ ۲. فی ان التسليم هل هو جزء أو
خارج؛ ۳. تعیین الصیفة المخرجة.

قیم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۲۳۵۸/۱

آغاز: الحمد لله و لاحول و لا قوة الا بالله ... اعلم هداانا الله و ایاک
ان التسليم الواقع فی آخر الصلاة قد اضطرب فيه فتوى العصابة؛
انجام: و أنا أتضرع اليه فی العفو عن جرائمی و جرائم والدی و
جميع المؤمنین و المؤمنات و هو بنا رؤف رحيم.

خط: نسخ، کا: زرع بن محمد علی بن حسین بن زرع خطی
بحرانی، تا: قرن ۱۳؛ جلد: تیماج قرمز، ۴۳ گ (۱ پ-۴۳ ر)، اندازه:
۲۱×۱۵/۵ سم [ف: ۶-۳۳۳]

● روح و بدن = صحت و مرض = حسن و عشق =

روح نامه = روح و حسن = حسن و دل / عرفان و تصوف /

فارسی

rūh- va badan = sehhat va maraz = hosn va 'eşq = rūh

nāma = rūh va hosn = hosn va del

فضولی بغدادی، محمد بن سلیمان، ۹۱۳-۹۷۶ قمری

fozūlī baqādāī, mohammad ebn-e soleymān (1508 -

1569)

داستان آمدن «روح» از عالم لاهوت به عالم ناسوت و تعلق آن به
بدن، با شرح و گزارش حواس ظاهره و باطنه و خوشی‌ها و
ناخوشی‌های آنها. داستانی است عرفانی و در آن از عشق و

شد کتاب رنج نامه نور الدین ازغندی حسرتعلی تاریخ اتمام دهم
آبان ماه هزار و سیصد شمسی، نورالدین حسرتعلی؛ مصحح،
محمسی، مجدول؛ مهر: انجمن اخوت ۱۳۱۷ش؛ کاغذ: فرنگی، جلد:
پارچه قهوه‌ای، ۲۰۶ گ، ۱۳ سطر، اندازه: ۱۱×۸ اسم [ف: ۳۲-۱۲۸]

● رنجنامه / شعر / فارسی

ranjnāma

اسفندیاری، قاسمعلی بن آقاقربان، ق ۱۴ قمری
esfandyārī, qāsem-'alī ebn-e āqā-qorbān (- 20c)

قصایدی است در گزارش کار بسیجی شاعر و گله از این که
وسيله چاپ آثار خود را ندارد و کمکی برای نشر آنها نمی‌شود
با این که توقع دارد با سوابق فداکاریش در پیش برد مقاصد
انقلاب کمک شود. این قصاید به سال ۱۳۸۰ش به نظم کشیده و
در پایان قطعه‌ای در هشت بیت در مدح حضرت صادق علیه
السلام افزوده شده است.

مشهد؛ میدی؛ شماره نسخه: ۴۷۸

خط: نسخ، کاتب = مؤلف، بی‌تا؛ ۱۲ گ، ۱۲ سطر، اندازه:
۱۷/۵×۲۳سم [ف: ۲-۱۵۳]

● رنج و شفا / داستان / ترکی

ranj va šefā

ترجمه کتابی از فارسی به ترکی، موضوع کتاب داستانی به
صورت رمان می‌باشد، در تشبیه چگونگی نزول روح از عالم بالا
و اتحاد آن با بدن و چگونگی ورود روح به عالم دنیا و راه
سعادت و شقاوت ابدی، با تعابیر عارفانه و ادبی.

خوی؛ نمازی؛ شماره نسخه: ۵۸۱/۲

آغاز: معاینه ذوق کیف یاده، اواستده صفای آب زمزم، مفهومی
اورزه الحق بر شاهد روح آشنا در که ... عزیز موحومک تسمیه
سته موافق رنج و شفا اسمیله موسوم قلندی؛ انجام: زندان مضیق
ما سودان آزاد اوله و سریر نشین جنت اولوب سعادت دارین
سرمدیه بوله آمین یا اله العالمین.

خط: نسخ، بی‌تا؛ افتادگی: آغاز؛ تملک: احمد اسماعیل
آغاززاده سال ۱۱۶۹ یا مهر «احمد» (کروی)، عنایت الله بن
اسماعیل آغاززاده با مهر «عنایت الله» (مکعبی)؛ جلد: تیماج مشکلی،
اندازه: ۲۲×۱۳سم [ف: ۳۰۶-]

← رندنامه ← مراتب الهیه

● رند و زاهد / داستان / فارسی

rend va zāhed

فضولی بغدادی، محمد بن سلیمان، ۹۱۳-۹۷۶ قمری

اردبیلی، محمد حسین، ق ۱۱ قمری

ardabīlī, mohammad hoseyn (- 17c)

رساله مختصری است در تکمله «وقوف» ابوجعفر احمد بن
طیفور سجاوندی که ضمن یک مقدمه «اعلم ان الرموز التي
وضعت في المصاحف الجديدة عشرون اربعة عشده منها لبيان
الوقوف» و یک حاشیه در تمییم مندرجات و مطالب کتاب
مذکور نگاشته است.

مشهد؛ رضوی؛ شماره نسخه: ۲۲۴-۷

آغاز: بسمله، حمدله، و بعد بقول الفقیر محمد حسین الاردبیلی
قد ظهرونی بعد ملاحظتی علی نظر الاجمال حسن کتابه ابنی عبد
القیاض و فقه الله تعالی لما یرضاه ... هذا الكتاب المستطاب ان
جامع هذا الكلمات الاتیقه و مؤلف هذهالعبارات الرشیقه العالم
المفسر ... اخمل فی کتاله هذا الاشارة الی الرموزات التي وضعها و
الاشعار الی تعداد مقفی مجموع القرآن من اعداد الحروف و
الكلمات؛ انجام: اما اشرنا الیه من تعداد الكلمات و الحروف
علیحده و هی هذه تمت

خط: نسخ خوب، کا: فرزند مؤلف (عبدالقیاض)، تا: ۱۰۹۲ق؛
ضمایم: ضمن سه برگ آخر رساله، یادداشتی در انواع وقوف بر
اساس آرای سجاوندی و دعای ام الصیوان که ناقص مانده است،
انجام موجود: «و یحق مائه و اربع عشر سور القرآن»؛ کاغذ: نیاتی
فرنگی، جلد: مقو یا روکش پارچه، ۵ گ، ۱۵ سطر، اندازه:
۱۵×۲۰سم [ف: ۲۳-۱۰۳]

● رنج نامه = دیوان نورالدین ازغندی / شعر / فارسی

ranj-nāme = d.-e nūr-od-dīn azqandī

ازغندی، نورالدین، ق ۱۴ قمری

azqandī, nor-od-dīn (- 20c)

دیوان اشعاری است بزرگ حدود ۵۰۰۰ بیت، شامل غزلیات،
قصاید، تضمینات، رباعیات و در پایان اندکی حکایات، ناظم، از
میردان صفی علیشاه میرزا محمد حسن اصفهانی (- ۱۳۱۶ق) و
از اعضای انجمن اخوت بوده که ظاهراً تأسیس آن سال
۱۳۱۷ش است. مهر انجمن اخوت در برگهای آغازین نسخه
آمده است، همچنین اعلامیه‌ای از آن انجمن با امضای صفاعلی
در میان برگها قرار دارد. ازغند، که ظاهراً زادگاه این شاعر
است در تربت حیدریه خراسان قرار دارد. فهرست اشعار در
آغاز آمده است.

قم؛ مرعشی؛ شماره نسخه: ۱۲۶۴۶

آغاز: رنج نامه نام دفتر هشته ام xx بدر آن است کان ز وصلش
کشته ام؛ انجام: که بیند جمله با هم یار باشد xx بیاید آدمی
هشیار باشد.

خط: نستعلیق، کاتب = مؤلف، تا: ۲۹ صفر ۱۳۴۰ق؛ ترقیمه: «تمام»

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

فرستگان: نسخه‌های خطی ایران (فخا)؛ جلد شانزدهم؛ به کوشش، مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی

DIA 276254

جمهوری اسلامی ایران؛ ۱۳۹۱/۲۰۱۲

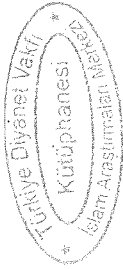
Fuzulî
060480

MADDE İYİLENDİKTEN
SONRA GELEN DOKÜMAN

Müferrika Yaz 2019/1, Sayı: 55, İstanbul.

01 Kasım 2019

0790

M. Sabri KOZ

BİR KATOLİK ERMENİ DİN ADAMININ KALEMİNDEN FUZÜLÎ*

-I- Giriş

Fuzülî'nin biyografisine katkılar, bilinmeyen, gözden kaçmış eserlerinin tanıtımı, sanat ve dünya görüşünün irdelenmesi bu çalışmanın konusu değil. Bir kitapsever olarak, Türkçesi yayımlanmamış, bu hususta yapılan girişimler sonuçsuz kalmış olmakla birlikte eski ve yeni birkaç yazı çerçevesinde tanıtımı yapılmış, ilk cildi Türkçeye çevirtirilerek bir doktora tezinde fazla derinleştirilmeden ele alınmış ve kısmen de olsa değerlendirilmiş olan¹ çok geniş boyutlu bir eseri, Fuzülî uzmanlarının dikkatine bir kez daha ve değişik bir bakış açısıyla sunmayı düşündüm.

Katolik Ermeni rahiplerden Kevork Terzibaşyan'ın ancak ilk iki cildi yayımlanabilen, ayrıca yayımlanmamış iki cildi daha bulunan, kısaca anmak gerekirse "Fuzülî" başlıklı eseri öyle sanıyorum ki bu büyük Türk şairi için kaleme alınmış modern anlamda "büyük oylumlu" ilk incelemedir. Hatta yayımlanmış ve yayımlanmamış ciltleri göz önünde tutularak bu monografiyi hacim bakımın-

* Bu çalışma, Hüseyin Gazi Kültür ve Sanat Vakfı'nca 19-20 Haziran 2009'da Ankara'da düzenlenen Uluslararası Fuzulî Sempozyumu'nda sunulmuş, *Canını Cânına Feda Eden Ozan Fuzulî* (Hazırlayanlar: Gülağ Öz - Hayrettin İygin, Yol Bilim Kültür Araştırma Yayınları: 16, Sempozyumlar Dizisi: 5, Ankara, Nisan 2010) adlı "Bildiriler Kitabı"nda yayımlanmıştır (s. 235-262). Bu kez gözden geçirilip bölüm ve belgeler eklenerek yeniden yayımlanmaktadır.

1 Abdülkadir Karahan, *Fuzulî. Muhtı, Hayatı ve Şahsiyeti*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul, 1949, [12], xxix, [2], 312 s., [11], 11 levha, 1 levha.